

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Yleisötilaisuus, esteellisyys, pyörätuoli, hissi, välillinen syrjintä

Diaarinumero: 6xx/2019

Antopäivä: xx.xx.2020

Pyörätuolia liikkumiseensa käyttävä vammainen henkilö katsoi tulleen syrjityksi, kun hän olisi osallistunut A Oy:n järjestämään yleisölle avoimeen tilaisuuteen, mutta ei hissien esteellisuuden takia voinut osallistua siihen.

Avoimien palvelujen ja tapahtumien pariin pääsemistä voidaan edellyttää jo ennen kuin vammainen henkilö nimenomaisesti pyytää päästä osallistumaan tiettyyn tilaisuuteen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi näin ollen, että avoimen tapahtuman olisi tullut olla lähtökohtaisesti kaikille saavutettava. Se seikka, että hakija oli vasta päivää ennen tapahtumaa tiedustellut vastaajalta tilojen esteettömyydestä, ei poistanut vastaajan lähtökohtaista vastuuta järjestää yleisölle avoin tilaisuutensa esteettömässä tilassa.

Yhdenvertaisuuslaki ei yleisölle avoimen tapahtuman järjestäjän vastuun osalta yksilöi sitä suhdetta, joka tapahtuman järjestävällä taholla on yhdenvertaisuuslain soveltumiseksi oltava tapahtuman järjestämipaikkaan. Yhdenvertaisuussääntely kohtelee näin ollen samalla tavoin sekä toimitilojen omistajia, vuokralaisia että vain lyhytaikaisesti vuokraavia henkilöitä silloin, kun nämä järjestävät yleisölle avoimia tapahtumia. Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että pelkästään vastaajan pyrkimystä järjestää tilaisuutensa omissa vuokratoimitiloissaan ei voida pitää yhdenvertaisuuslain 13 §:n tarkoittamana erilaisen kohtelun oikeuttavana hyväksyttävänä tavoitteena. Vastaaja ei ollut osoittanut ryhtyneensä konkreettisiin toimiin selvittääkseen etukäteen tapahtuman vaihtoehtoja järjestämipaikkaa eikä tapahtuman siirtämiseksi myöhemmin esteettömiin tiloihin, joten asiassa ei tältä osin ole näytetty olleen kysymys poikkeukselliseen hyväksyttävään syyhyn perustuvasta tilajärjestelystä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että vastaaja ei ollut kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä välillistä syrjintää koskevaa syrjintäolettamaa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta pitää kuitenkin vastaajan sittemmin esteettömyyden edistämiseksi toimitilan vaihtamisena ilmeneviä toimia asianmukaisina.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella ja kielsi sitä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

(lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on selkäydinvammainen ja käyttää liikkumiseensa sähköpyörätuolia. A Oy on järjestänyt omissa toimitiloissaan 22.5.2019 yleisölle avoimen tilaisuuden, johon hakija on ilmoittautunut 17.5.2019.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt häntä järjestäessään tilaisuutensa paikassa, johon ei ollut esteetöntä kulkua.

Hakijan vaatimusten perusteet

Hakija ei ollut voinut vammansa takia osallistua vastaajan järjestämään tapahtumaan, koska vastaajan toimitilan, jossa tapahtuma oli järjestetty, hissi oli kooltaan hakijan käyttämälle sähköpyörätuolille soveltumaton. Hakija oli jo ilmoittautunut tapahtumaan ja ostanut junalipun matkustaakseen tapahtumaa varten Helsinkiin. Hakija oli tiedustellut vastaajalta tapahtumatilan esteettömyydestä ennen tapahtumaa 21.5.2019. Vastaajan olisi yleisölle avoimia tilaisuuksia järjestäessään tullut järjestää tilaisuudet lähtökohtaisesti esteettömässä paikassa, vaikka se voikin järjestää omia sisäisiä tilaisuuksiaan omissa tiloissaan. Asiassa ei ollut käynyt ilmi, että vastaaja olisi edes pyrkinyt selvittämään mahdollisuuttaan järjestää tilaisuus lähtökohtaisesti esteettömissä tiloissa.

Se, että vastaaja oli väitteensä mukaan muuttamassa esteettömiin tiloihin myöhemmin tapauksen jälkeen, ei muuttanut käsillä olevan asian oikeudellista merkitystä.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaajan vastauksen perusteet

Hakija oli tiedustellut tapahtumatilan esteettömyydestä vastaajalta 21.5.2019, jolloin vastaajan yhteyshenkilö oli antanut hakijalle tiedon, etteivät vastaajan toimitilat olleet täysin esteettömät. Tapahtumatilan hissiin oli pääsy kevyellä pyörätuolilla. Vastaaja ei ollut voinut kyseisessä yksittäistapauksessa ratkaista esteettömyysongelmaa siirtämällä tapahtuma toiseen tilaan, koska hakijan tiedustelu tilojen esteettömyydestä oli saapunut vain päivää ennen 22.5.2019 järjestettyä tilaisuutta. Vastaajan ei kohtuudella, tilanvaihdon edellyttämät ajalliset ja taloudelliset resurssit huomioon ottaen, voitu edellyttää järjestävän tapahtumalleen uusia tiloja päivän varoajalla.

Vastaajan toimitilat, joissa tapahtuma järjestettiin, olivat vuokratilat. Kyseessä oleva rakennus oli vanha, eikä siihen ollut mahdollista rakentaa valtioneuvoston rakennuksen esteettömyydestä antaman asetuksen tarkoittamaa tilavampaa hissiä, joten hissien koko saattoi poiketa asetuksen edellytyksistä. Vuokralaissuhteen aikana vastaaja oli ollut halukas korjaamaan toimitilansa esteettömiksi, mutta tällaista vaihtoehtoa ei ollut pystytty omistajan toimesta toteuttamaan. Vastaaja oli näin ollen päättänyt siirtämään toimitilansa uusiin esteettömiin tiloihin heinäkuussa 2019. Esteettömyyden korostaminen ja toimitilojen vaihdos osoittivat vastaajan suhtautuneen aktiivisesti ja edistäen esteettömyysasiaan.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa, kun se oli järjestänyt yleisölle avoimen tilaisuuden esteellisissä tiloissa, ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijaan kohdistuvaa syrjintää.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan se, joka katsoo joutuneensa syrjityksi, voi saattaa syrjintää koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi.

Suomessa lailla voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD, vammaisyleissopimus, SopS 26-27/2016) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteita koskevan 3 artiklan mukaan yhtenä yleissopimuksen periaatteena on esteettömyys ja saavutettavuus, joista säädetään sopimuksen 9 artiklassa. Sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin ja muihin sisä- ja ulkotiloihin.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen mukaan sopimuksen 9 artiklan mukainen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskeva velvoite on yksi yleissopimuksen keskeisimmistä läpileikkaavista teemoista. Sopimuspuolilla on tässä aktiivinen toimintavelvoite. (HE 284/2014 vp, s. 31)

Vammaisyleissopimuksen toteutumisesta valvojan komitean mukaan sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukainen syrjäntäkielto velvoittaa sopimusvaltiot selkeästi määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi muun muassa avoimien palvelujen pariin pääsemisen epäämisen. (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 2 (2014), kohta 29)

Esteettömyyttä koskevista vaatimuksista sekä yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa, vaan muualla lainsäädännössä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. (HE 19/2014 vp, s. 16 ja 79 sekä HE 284/2014 vp, s. 32)

Kysymyksenasettelu

Asiassa on ensinnäkin arvioitava, syntyykö hakijan vaatimusten perusteella oletettava syrjinnästä. Mikäli syrjintäoletettaman katsotaan syntyneen, on arvioitava, onko vastaaja esittänyt syrjintäoletettaman kumoavaa selvitystä.

Asian arviointi

Syrjintäoletettaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäoletettava syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi oletettaman syntymiseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp, s. 71)

Hakija ei ollut mennyt tapahtumapäivänä tapahtumapaikalle, vaan hän oli ennen tapahtumaa esteellisyydestä tiedon saatuaan peruuttanut jo tehdyn tapahtumailmoittautumisensa. Hakijan hakemuksensa liitteeksi esittämistä hakijan ja vastaajan viestikeskusteluista käy hakijan ilmoittamalla tavalla ilmi, että hakija oli tiedustellut esteettömyydestä ennen tapahtumaa. Myös vastaajan asiassa antama selvitys tukee tätä seikkaa. Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakija on voinut myös tapahtumapaikalle menemättä katsoa tullessa yhdenvertaisuuslain 8 §:n ja 21 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla syrjityksi, koska hänen osallistumisensa estyminen on johtunut nimenomaisesti hänen hissien esteellisyydestä saamastaan tiedosta.

Vastaaja on riidattomasti järjestänyt yleisölle avoimen tapahtuman esteellisessä tilassa. Kun hakija on etukäteen selvittänyt mahdollisuuksiaan osallistua tilaisuuteen, mutta ei ole sähköpyörätuolinsa vaatiman tilan vuoksi voinut osallistua, asiassa syntyy oletttama hakijan asettamisesta näennäisesti yhdenvertaisen tapahtuman osallistumismahdollisuuksien osalta vammaisuutensa perusteella muita epäedullisempaan asemaan. Asiassa syntyy oletttama välillisestä syrjinnästä.

Syrjintäoletttaman kumoaminen

Vastaajan on syrjintäoletttaman kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltä ole rikottu.

Vastaaja on kiistänyt syrjineensä hakijaa. Vastaajan mukaan, hakijan tiedusteltua rakennuksen esteettömyydestä vasta päivä ennen tapahtumaa, se ei ollut kohtuudella pystynyt hankkimaan tapahtumalleen uutta tilaa. Lisäksi vastaajan mukaan se ei ollut toimitilan vuokralaisena yrityksistä huolimatta pystynyt vaikuttamaan rakennuksen esteellisyyden korjaamiseen haluamallaan tavalla, joten se oli lopulta päättynyt siirtämään toimitilansa myöhemmin kokonaan.

Yhdenvertaisuuslaki ja vammaisyleissopimus edellyttävät määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi avoimien palvelujen pariin pääsemisen epäämisen. Avoimien palvelujen ja tapahtumien pariin pääsemistä voidaan edellyttää jo ennen kuin vammaisen henkilö nimenomaisesti pyytää päästä osallistumaan tiettyyn tilaisuuteen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa näin ollen, että avoimen tapahtuman olisi tullut olla lähtökohtaisesti kaikille saavutettava. Se seikka, että hakija oli vasta päivää ennen tapahtumaa tiedustellut vastaajalta tilojen esteettömyydestä, ei poistanut vastaajan lähtökohtaista vastuuta järjestää avoin tilaisuutensa esteettömässä tilassa.

Yhdenvertaisuuslaki ei yleisölle avoimen tapahtuman järjestäjän vastuun osalta yksilöi sitä suhdetta, joka tapahtuman järjestävällä taholla on yhdenvertaisuuslain soveltumiseksi oltava tapahtuman järjestämispaikkaan. Yhdenvertaisuussäätely kohtelee näin ollen samalla tavoin sekä toimitilojen omistajia, vuokralaisia että vain lyhytaikaisesti vuokraavia henkilöitä silloin, kun nämä järjestävät yleisölle avoimia tapahtumia. Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että pelkästään vastaajan pyrkimystä järjestää tilaisuutensa omissa vuokratiloissaan ei voida pitää yhdenvertaisuuslain 13 §:n tarkoittamana erilaisen kohtelun oikeuttavana hyväksyttävänä tavoitteena. Vastaaja ei ole osoittanut ryhtyneensä konkreettisiin toimiin selvittääkseen etukäteen tapahtuman vaihtoehtoja järjestämispaikkaa eikä tapahtuman siirtämiseksi myöhemmin esteettömiin tiloihin, joten asiassa ei tältä osin ole näytetty olleen kysymys poikkeukselliseen hyväksyttävään syyhyn perustuvasta tilajärjestelystä.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että vastaaja ei ole kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä välillistä syrjintää koskevaa syrjintäoletttamaa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta pitää kuitenkin vastaajan sittemmin esteettömyyden edistämiseksi toimitilan vaihtamisena ilmeneviä toimia asianmukaisina.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella ja kieltää sitä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 § 1 momentti, 10 §, 13 §, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 3 artikla, 5 artikla 2 kohta, 9 artikla 1 kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Niina Mäntylä, Pirkko Mahlamäki ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Maria Peltoniemi.